

בית המשפט העליון בירושלים

ע"א 8849/01 - ו'

בפני : כבוד הרשם יגאל מרזל

המבקש : צבי סבוב, עו"ד

בעניין:

המערער : פקיד השומה למפעלים גדולים

נ ג ד

המשיבות : 1. פז-גל חברה לשווק בע"מ
2. פז גז 1993

בקשה לעיון בתיק בית המשפט

בשם המבקש :	עו"ד צבי סבוב
בשם המערער :	עו"ד יהודה ליבליין
בשם המשיבות :	עו"ד טלי יהושוע

החלטה

1. בפני בקשתו של עו"ד צבי סבוב (להלן – "המבקש"), אשר אינו נמנה עם בעלי הדין בערעור שבכותרת, לעיין בתיק ע"א 8849/01 וכן בתיק בית המשפט המחוזי נשוא הערעור שמספרו עמ"ה 23/95, 24/96, 182/97, 194/97, 195/97. כב' הנשיא א' ברק, בהחלטתו מיום 10.1.05, קבע כי הבקשה תידון בפני רשם בית המשפט. מכאן הבקשה שבפני.

העובדות וההליכים

2. ביום 1.1.05 הגיש המבקש בקשה לעיין בתיק בית המשפט (ע"א 8849/01), אשר עוסק בשאלת ניכוי הוצאות מימון בגין הלוואה לתשלום דיבידנד, וכן בתיק בית המשפט המחוזי נשוא הערעור, אשר דן בנושאים נוספים. המבקש נימק את בקשתו בטענה שבתיקים בהם מבוקש העיון מתעוררות שאלות משפטיות העולות גם בתיק המצוי בטיפולו.

3. המערער (להלן – "פקיד השומה") התנגד לבקשת העיון בטענה שכתבי הטענות בהם מתבקש העיון מתייחסים לפרטים רבים הנוגעים להכנסת המשיבות בע"א 8849/01 (להלן – "פז גז"), וככאלה חלה עליהם חובת הסודיות הקבועה בסעיף 231 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש], וכן חוסים הם בצל הגנת הפרטיות העסקית של פז גז. בנוסף, טען פקיד השומה, כי עצם קיומו של הליך אחר שהמבקש צד לו איננו יוצר למבקש זכות עיון, שכן בכך הוא מבקש ליהנות מפרי עמלם של באי כוח פז גז, ולשנות את סדרי הטיעונים בהליך שהוא צד לו. פקיד השומה סבור כי לא לכך נועדה זכות העיון. פז גז הודיעו כי הן מתנגדות גם כן לבקשת העיון, ומצטרפות לטענות פקיד השומה בתגובתו לבקשה. לטענתן סירב המבקש להתחייב בפניהן בכתב כי דבר מכתבי הטענות המבוקשים לא יפורסם, ועל כן ישנו חשש של ממש לפגיעה בסודות עסקיים שלהן. מעבר לכך, הוסיפו פז גז, כי פסק דינו של בית המשפט המחוזי וההחלטות העתידיות, לרבות פסק הדין בערעור, סקרו ויסקרו את כל המחלוקות בנושא, ואין כל סיבה לאפשר עיון בכתבי הטענות, בתצהירים, בחוות הדעת ובדוחות שהוגשו בתיק, שהינם ספציפיים לפז גז.

4. המבקש הגיש תשובה לבקשה. לטענתו התנגדויות פקיד השומה ופז גז נעדרות כל בסיס עובדתי ומשפטי והן מנוגדות להלכה הפסוקה הנוהגת בעניין. הובהר כי המבקש מוכן להתחייב בעל פה שלא לעשות במידע שימוש החורג מעבודתו המשפטית. אשר לטענה בדבר פגיעה בסודיות נטען כי זו הועלתה בצורה סתמית ובאופן המלמד כי אין בה ממש. צוין כי פסק דינו של בית המשפט המחוזי, נשוא הערעור, פורסם כולו, על הטענות העובדתיות והסכומים הכספיים העומדים בבסיסו, מבלי שפז גז העלתה טענה כלשהי כנגד הפרסום. את זכותו לעיין בתיקים סומך המבקש על עקרון פומביות הדיון, ומציין כי פקיד השומה ופז גז לא הצביעו על כל הוראת חוק המתירה את הפגיעה בעקרון פומביות הדיון, והסתפקו בטענה כללית וסתמית לפיה חלה על כתבי הטענות חובת סודיות. חזקה על הצדדים להליך כי לו טענת החסיון היתה מהותית, היו הם מבקשים שהדיון בעניינם יתנהל בדלתיים סגורות

וכי ינתן צו איסור פרסום על ההליכים. העדר בקשה כאמור מלמדת כי טענתם בעניין זה חסרת בסיס. לחילופין, טוען המבקש כי אם תתקבל הטענה לפיה יש בהתרת העיון משום פגיעה באינטרסים מסחריים כלשהם של פז גז, טענה שלא הוכחה לטענתו, הרי שניתן לאזן בין האינטרסים על ידי התרת העיון לאחר הסתרת הסכומים שלגביהם טוענים הצדדים כי יש בהם סוד מסחרי. בהתייחס לטענת פקיד השומה בדבר הנאה מפרי עמלם של אחרים נטען כי פרי עמלו של פקיד השומה הינו פרי עמלם של ציבור הנישומים והוא אינו רשאי להסתיר את המידע והשיקולים שעל פיהם הוא נוהג כלפי אותו ציבור עצמו. על מנת למנוע את העיון נדרשת הרשות הציבורית לטעם מיוחד. טעם מעין זה לא נמצא במקרה דנן.

המסגרת הנורמטיבית

5. שאלת זכות העיון בתיקי בית המשפט – והיקפה – זכתה להסדר לאחרונה במסגרת תקנות בתי המשפט ובתי-הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג – 2003 (להלן: "התקנות"). הניסיון מלמד, כי בקשות רבות לעיון מוגשות לבית המשפט. במצב דברים זה, ובשים לב לחדשנותו של הדין בנדון, ראוי הוא להרחיב קמעה את היריעה באשר לתשתית הנורמטיבית בנדון, כפי שהיא עולה מן התקנות. לענייננו רלבנטית תקנה 4 לתקנות, העוסקת במבקש עיון שאינו בעל דין, שזו לשונה:

4. (א) כל אדם רשאי לבקש מבית משפט לעיין בתיק בית משפט (להלן - בקשת עיון), ובלבד שהעיון בו אינו אסור על פי דין.
- (ב) בקשת עיון תוגש לשופט או רשם שהתיק נדון לפניו, ובאין אפשרות כאמור, לשופט או רשם שיקבע נשיא בית המשפט.
- (ג) בקשת עיון תהיה מנומקת, ותוגש לפי טופס 2 שבתוספת.
- (ד) בבואו לשקול בקשת עיון, ייתן בית המשפט את דעתו, בין השאר לענינו בתיק של המבקש, לענינם של בעלי הדין ושל מי שעלול להיפגע כתוצאה מהעיון, וכן לסבירות הקצאת המשאבים הנדרשת לשם היענות לבקשה.
- (ה) בית המשפט רשאי להורות על העברת בקשת העיון לתגובת בעלי הדין בתיק שמבוקש בו העיון או לתגובת צד שלישי, אם הוא סבור כי העיון עלול לפגוע במי מהם, וכן רשאי בית המשפט לבקש את תגובת היועץ המשפטי לממשלה, אם הוא סבור כי העיון עלול לפגוע באינטרס ציבורי; תגובות כאמור בתקנת משנה זו יוגשו בתוך שלושים ימים ממועד המצאת ההודעה על זכות התגובה או בתוך מועד אחר שיקבע בית המשפט.

(ו) החליט בית המשפט להתיר את העיון, רשאי הוא לקבוע בהחלטתו כל תנאי או הסדר הדרושים כדי לאזן בין הצורך בעיון לבין הפגיעה אשר עלולה להיגרם לבעלי הדין או לצד שלישי בשל העיון, לרבות השמטת פרטים, הגבלת מספר המעיינים ונקיטת אמצעים למניעת זיהויים של בעלי דין או אנשים אחרים; בית המשפט רשאי להגביל את היקף העיון ולהתנותו בתנאים, אם ראה כי הקצאת המשאבים הנדרשת מחייבת זאת.

(ז) התיר בית המשפט עיון לפי תקנה זו, ימלא המבקש הודעת עיון כאמור בתקנה 3, טרם העיון.

אכן, עיון בלשון התקנות – ובעיקר בסעיף 4(ד) שלהן – מגלה כי לבד מקביעת שיקולים כלליים שיש ליקח בחשבון, כמו העניין של המבקש ובעלי הדין ושיקולים הקשורים למשאבים הכרוכים בהקצאת המשאבים, אין התקנה קובעת את גודל שיקול הדעת בעניין זה של זכות העיון. לשון אחר, מהי נקודת האיזון הראויה בין עניינו של המבקש לעיין, עניינם של בעלי הדין ומי שעלול להיפגע מן העיון, ושיקולים אחרים שלעניין? תשובה לשאלה זו לא מצינו בלשון התקנה. מצויה היא במסגרת תכליתה של התקנה.

תכלית תקנה 4

6. אכן, ביסוד ההכרעה בשאלת זכות העיון של מי שאינו בעל דין בתיק בית המשפט, בהתאם לתקנות, מונחות שתי מגמות יסוד: האחת, מגמה הבאה לאפשר לכל אדם לעיין בתיק בית המשפט. זהו עקרון היסוד שבתקנות (סעיף 4(א) לתקנות) לפיו ניתן לבקש עיון אלא אם כן העיון אסור בדין. זהו שינוי משמעותי בדין לעומת ההסדר החוקי שקדם להן, כאמור בתקנה 3 לתקנות הארכיון 1935, בו נקבע (בסעיף 3(ד)) כי "במשפטים אזרחיים שהם תלויים ועומדים או שפסקו בהם מזה לא יותר משנה לפני תאריך הבקשה, מתירים לעיין בארכיון לאנשים שאינם מעוניינים, רק על יסוד נימוקים מיוחדים". אכן, התקנות מתשס"ג השוו במידה רבה את הנגישות לתיקי בית משפט לנגישות הקיימת לדיוני בית המשפט (השוו רע"א 3614/97 אבי יצחק, עו"ד נ' חברת החדשות הישראלית, פ"ד נג(1) 26, בעמ' 88). מהו טעמו של חידוש זה בדין והעקרון לפיו יש לאפשר עיון בתיקי בית המשפט בהיעדר איסור בדין? נראה כי שואבים הם את עיקר כוחם מעקרון פומביות הדיון שהוא עקרון חוקתי בשיטתנו (סעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה, אך ראו רע"א 3614/97 הנ"ל, בעמ' 53). על פומביות הדיון נאמר כי "עקרון זה מאגד בתוכו הן את חופש הביטוי והן את זכות הציבור לדעת" (ראו בש"פ 5759/04 תורג'מן נ' מדינת ישראל (לא פורסם)). מהווה הוא ערובה לאיכות ההחלטה השיפוטית הניתנת בסיומו של ההליך. מקדם הוא את אמון הציבור בבתי המשפט (ראו רע"א 3614/97 הנ"ל, בעמ' 45-47; בש"פ 5153/04 פלוני נ' ידיעות אחרונות בע"מ (לא פורסם)). עקרון פומביות הדיון מהווה מעיקרי היסוד של שפיטה ראויה ושל עשיית משפט צדק ויש לו יסוד במקורותינו מקדמת דנא

(ראו בג"ץ 4841/04 מחאג'נה נ' בית המשפט המחוזי בחיפה (לא פורסם)). אכן, עקרון פומביות הדיון הינו מרכיב מרכזי במשטרנו הדמוקרטי (ע"א 2800/97 ליפסון נ' גהל, פ"ד נג(3) 714) כמו גם במשפטן של מדינות אחרות (ראו 2) Serge Guinchard et al, Droit (2003) 650-665 eme. Ed.)). מעקרון הפומביות נגזרת גם זכות העיון - "הזכות לעיין במסמכי בית המשפט ואף לפרסם את תוכנם נגזרות מסעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה הקובע את עקרון פומביות הדיון ומן הכלל החל על כל רשות ציבורית הממלאת תפקיד על פי דין ולפיו בהיעדר הוראה חקוקה הקובעת אחרת, מסמכים שברשותה צריכים להיות גלויים" (ראו ע"א 4825/97 גהל נ' פקיד השומה למפעלים גדולים, פ"ד נה(2) 433, 437). זאת ועוד: את זכות העיון ניתן לבסס לא רק על עקרון הפומביות אלא על חובת האמון הבסיסית של הרשות הציבורית שכן "המידע נאסף על-ידי רשויות השלטון ומוחזק אצלן בנאמנות עבור אזרחי המדינה ותושביה. לכן ההנחה היא, שכל מידע שמוחזק בידי רשות מרשויות השלטון אמור להיות נגיש לעיונו של הפרט. מבקשת הרשות לשלול את העיון – חובת ההוכחה עליה" (רע"א 291/99 ד.נ.ד. אספקת אבן ירושלים נ' מנהל מס ערך מוסף (לא פורסם) וכן ראו חוק חופש המידע, התשנ"ח - 1998).

7. יחד עם זאת, באות התקנות להגשים מגמה שנייה שעניינה חשיבותם של זכויות ואינטרסים אחרים שאינם עולים בהכרח בקנה אחד עם עקרון הפומביות וזכות העיון. במובן זה, עקרון פומביות הדיון וזכות העיון אינם עקרונות בלתי מוגבלים (ראו בש"פ 2794/00 אלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(3) 363, 369). גם זכות העיון במסמכי בית המשפט אינה מוחלטת והיא כפופה להגבלות תחקיתיות שונות המשקפות את האיזון שבין עקרון פומביות הדיון וזכות העיון לבין אינטרסים אחרים (ראו ע"א 4825/97 הנ"ל, בעמ' 437; השו" Rushford v. New York Magazine, Inc. 846 F.2d. 249, 253 (4th. Cir. 1988)). פומביות הדיון היא, על כן, עקרון יחסי (ראו ע"א 2800/97 הנ"ל, בעמ' 718-719). יחסיות זו של עקרון היסוד בדבר פומביות הדיון - וממילא באשר לזכות העיון - באה לידי ביטוי בצורך לאזן לעיתים בין פומביות הדיון ובין שמו הטוב של אדם (ראו בש"פ 5153/04 הנ"ל; רע"א 3614/97 הנ"ל, וכן סעיף 70(ה1) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד - 1984). יכול והאיזון יתבקש אל מול טעמים של בטחון המדינה (השו" ב"ש 2007/99 (י-ם) יואב יצחק נ' מדינת ישראל (לא פורסם)). תכלית אחרת המונחת ביסוד התקנות היא חשיבותה של הזכות לפרטיות. אף היא זכות יסוד בעלת מעמד חוקתי על חוקי (סעיף 7 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו וכן על"ע 1368/04 אפרתי נ' לשכת עורכי הדין (לא פורסם); בג"ץ 1435/03 פלונית נ' בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, פ"ד נח(1) 529, 534). יש ממילא לאזן את זכות העיון ועקרון הפומביות אל מול הזכות לפרטיות.

8. עצם הקביעה כי תכליתה של תקנה 4 היא איזון בין הפומביות וזכות העיון מזה ובין אינטרסים אחרים מזה אינה מספקת כשלעצמה את העקרון הרציונלי לאיזון בין השניים. אין בה את אותה רמת הכללה הגדרתית המאפשרת פתרון של מקרים אחרים (בג"ץ 5016/96 חורב ואח' נ' שר התחבורה, פ"ד נא(4) 1, 39). השאלה היא, על כן, מהו האיזון העקרוני במסגרתה של תקנה 4 בין הזכויות והאינטרסים השונים? התשובה לשאלה זו הנה כי באופן עקרוני יש לאפשר עיון בתיקי בית המשפט אף למי שאינו צד להליך. זו נקודת המוצא, והיא מצאה את ביטוייה הלכה למעשה בסעיף 4(א) לתקנות לפיו ניתן לבקש את העיון אלא אם כן העיון אסור. בצדק ציין כב' השופט מ' חשין כי "לעולם תטה הכף אל עבר פומביות הדיון" (ראו ע"א 5185/93 היועץ המשפטי לממשלה נ' מרום, פ"ד מט(1) 318, 341; ע"א 2800/97 הנ"ל, בעמ' 719). בכך הוגשם מעמדה החוקתי החשוב של הזכות לפומביות. יחד עם זאת, ובהיות הפומביות – זכות העיון שבגדרה – יחסית, ניתן לפגוע בה לשם הגשמתם של אינטרסים וזכויות אחרים. האיזון בין פומביות הדיון ובין זכויות אחרות בעלות מעמד חוקתי – כגון הזכות לפרטיות – כפי המקרה שבפני – הוא איזון אופקי ביסודו (השוו: ע"פ 7538/95 הלל נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(3) 89, 96, שנפסק על פי הדין שקדם לתקנות). פירוש ראוי של שיקול הדעת שבתקנות מוליך לדעתי למסקנה לפיה אין לקבוע מראש כי הפומביות גוברת בכל מקרה על הפרטיות כשם שאין לקבוע כי הפרטיות גוברת בכל מקרה על הפומביות. יש לבחון כל מקרה על פי נסיבותיו. מהן הנסיבות הרלבנטיות בהקשר זה? תשובה לכך נמצא בתקנה 4 עצמה. כך, למשל, כקבוע בתקנה 4 עצמה, אין די בעצם הרצון של אדם לעיין בתיק בית המשפט אלא שנדרש הוא להצביע על טעם הבקשה. שומה על בית המשפט לבחון על כן, את "ענינו בתיק של המבקש". מכאן, למשל, שככל שהמדובר בעניין של המבקש שהוא בעל חשיבות ועוצמה רבים יותר, כך יגבר משקלה של זכות העיון בנסיבות המקרה (רע"א 3614/97, בעמ' 56). ככל שהמדובר בטעם שולי וחסר חשיבות, יפחת משקלה של זכות העיון. כך למשל, אין דינה של בקשת עיון שמטרתה סיקור עיתונאי, כבקשת עיון שמטרתה שימוש במידע לשם פגיעה מכוונת במי מבעלי הדין. במקביל, יש לבחון את עוצמת האינטרס של המבקש למנוע את העיון. זו הבדיקה, על פי תקנה 4, של "עניינם של בעלי הדין". ככל שהמדובר בעניין של בעלי הדין שהוא בעל חשיבות רבה יותר, כך יגבר משקלו לעומת זכות העיון של המבקש, ככל שמדובר בהתנגדות שולית יותר שלא בוססה כנדרש, כך תיטה הכף לעבר זכות העיון. על כן, אין דינה של התנגדות המבוססת על פגיעה בצנעת הפרט כדין התנגדות המבוססת על ההשקעה שהשקיע בעל הדין בניסוח כתבי הטענות שלו. מכאן ברי, כי בנסיבות בהן אין כל פגיעה בזכותו של בעל דין בשל עצם העיון, או שלא הוכחה פגיעה כזו, יש להיעתר לבקשת העיון (ראו והשוו ע"א 3976/04 בנק דיסקונט נ' כרמלטון (לא פורסם)). הנה כי כן, יש לראות את האיזון העקרוני שבמסגרת תקנה 4 לתקנות כהליך בו על בית המשפט לאפיין את המשקל של כל אחד מן האינטרסים והזכויות העומדים על הכף ולאזנם זה כנגד זה, מתוך נקודת מוצא של הגשמת זכות העיון.

9. האיזון בין השיקולים השונים אינו תוחם את הפעלת שיקול הדעת על פי תקנה 4 לתקנות. יחסיותה של הפומביות כמו גם יחסיותן של הזכויות האחרות המאפשרות לסייג אותה – אין משמעה כי מקום בו הפגיעה היא מותרת, יש גם לראותה כבלתי מוגבלת. הפגיעה צריך שתהיה מידתית (השוו רע"א 3007/02 יצחק נ' מוזס, פ"ד נו(6) 592, 600). ביטוי זה של עקרון המידתיות משמעו כי יש לסייג את העיון באופן שלא יפגע בעקרון הפומביות במידה שאינה עולה על הנדרש (ע"א 4825/97 הנ"ל בעמ' 438; ע"א 2800/97 הנ"ל, בעמ' 719). אשר על כן, גם אם קיימת הצדקה עקרונית לפגוע בזכות העיון יש לצמצם פגיעה זו כך שלא תהא מעבר למידה הדרושה לשם השגת המטרה שלשמה נתבקש סיוג זכות העיון מלכתחילה. לחלופין, אם סבור בית המשפט כי כעקרון יש לאפשר בנסיבות המקרה שבפנינו את העיון, יש לנקוט עדיין באמצעים הדרושים על מנת למזער ככל שאפשר – באופן מידתי – את הפגיעה בזכויות היסוד החוקתיות האחרות העומדות על הפרק שסיוגן נתבקש מלכתחילה. הפגיעה בפרטיותו של בעל הדין, למשל, גם אם מוצדקת היא בשם עקרון הפומביות בזכות העיון, צריך שתהא מידתית. אכן, הבחנה זו בין ההחלטה על עצם העיון – ובין תנאי העיון עצמו – עולה מלשון התקנות עצמן. מחוקק המשנה הפריד בין שיקול הדעת בשאלת היתר העיון עצמו (סעיפים 4(ד) ו-4(ה) לתקנות) ובין תנאי העיון עצמו היה וניתן ההיתר לעיין (תקנה 4(ו) לתקנות). תקנה 4(ו) לתקנות קובעת, על כן, כי "החליט בית המשפט להתיר את העיון, רשאי הוא לקבוע בהחלטתו כל תנאי או הסדר הדרושים כדי לאזן בין הצורך בעיון לבין הפגיעה אשר עלולה להיגרם לבעל דין או לצד שלישי בשל העיון". איזון זה, אליבא דידך, סובב סביב דרישת המידתיות. דרישה זו – של מידתיות – אינה אלא הקביעה כי במסגרת האיזון שבין הזכויות והאינטרסים השונים יש לנסות ולמצוא את שביל הזהב שיאפשר קיום משותף של הזכויות והאינטרסים – אם לא במלואם, אזי לפחות בגרעינם.

10. על יסוד האמור לעיל, ניתן לסכם את המתווה הנורמטיבי העולה מן התקנות, באופן הבא: כי תוגש בקשת עיון, יש לבחון אם אין איסור בדין על העיון. זהו שלב הבחינה הראשון. בשלב השני, ובהנחה ואין איסור בדין לעיון, יבחן בית המשפט אם העיון מוצדק הוא. בהקשר זה נקודת המוצא תהא כי יש לאפשר את העיון, והנטל על הטוען למניעת העיון. ההכרעה בהקשר זה מבוססת על איזון בין האינטרסים והזכויות המעורבות בעיון עצמו ובין האינטרסים והזכויות הקשורים במניעת העיון. בשלב השלישי, בהנחה ויש הצדקה לאפשר את העיון – יש לבחון אם ניתן להגשים את מטרת העיון תוך פגיעה מידתית ככל האפשר בזכויות והאינטרסים של בעלי הדין שהתנגדו לעיון, בשים לב בין היתר לסבירות הקצאת המשאבים של בית המשפט.

11. טרם סיום דיון זה, יש להעיר מספר הערות: ראשית, הצורך באיזון בין עקרון הפומביות ובין הזכות לפרטיות – כאמור לעיל – אינו נובע לדידי מקביעה כי פומביות הדיון כוללת בתוכה - כחלק מהיקפה - את הפגיעות בזכויות חוקתיות אחרות. האיזון הוא על כן ברמת ההגנה על הזכויות השונות ולא בשאלת היקפן (ראו והשוו לדעות השונות בבג"ץ 1435/03 הנ"ל בעמ' 537-539, וכן ברע"א 3007/02 הנ"ל בעמ' 598, ובע"א 5185/93 הנ"ל בעמ' 342-343). שנית, הקביעה כי אמת המידה העקרונית היא זו של איזון אופקי מיוחדת היא להתנגשות בין הזכות לפרטיות ובין עקרון הפומביות וזכות העיון. יחד עם זאת, יתכנו גם מצבים בהם ההתנגשות תהיה בין אינטרסים וזכויות אחרים. כך, למשל, טענה לפיה יש למנוע את העיון מטעמי שמירה על רגשות הציבור או הסדר הציבורי. או-אז, יכול ואמת המידה העקרונית תהא אחרת, ותבוסס לאו דווקא על איזון אופקי אלא על איזון אנכי (ראו: ע"פ 7528/93 הנ"ל, בעמ' 96). אין אני נדרש להכריע בעניין זה בנסיבות המקרה שעה שמניעת העיון במקרה זה מבוקשת בשל הפגיעה בפרטיות העסקית. לבסוף, תתכן טענה לפיה אין זהות בין היקפה של זכות העיון להיקפו של עקרון פומביות הדיון (ראו: ע"פ 7528/95 הנ"ל, בעמ' 94). התכליות שבשתייהן דומות הן בחלקן אך לא במלואן. ממילא היקפן של זכויות אלו יכול ושונה הוא ומכאן שנקודת האיזון יכול ותהא שונה אף היא (ראו: דו"ח הועדה לבדיקת הגישה לתיקי בתי המשפט והעיון בהם (תשמ"ד-1984) ודעת המיעוט, שם). כך, למשל, יתכן ויש מקום להבחין – לעניין פומביות הדיון וההצדקה לה – בין כתבי הטענות ובין הדיון באולם עצמו. תתכן אף הבחנה – לעניין היקפה של פומביות הדיון או מידת ההגנה עליה - בין כתבי הטענות ובין חומר כתוב אחר שאינו שקול לטיעון בעל פה באולם, כגון עדויות או ראיות אחרות (ראו והשוו GIO Services Ltd. V. Liverpool and London Ltd., [1999] 1 W.L.R. 984, 995-996 (C.A.)). בטענות אלו יש פנים לכאן ולכאן אולם היא לא התעוררה בפני בהליך זה. ממילא ניתן להשאירה בצריך עיון לעת מצוא.

מן הכלל אל הפרט

12. השאלה הראשונה הניצבת בפני היא אם העיון בתיק בנסיבות המקרה אסור על פי הדיון. נטען בפני לקיומו של חיסיון בדין על המידע מכוח סעיף 231(א) לפקודת מס הכנסה. סעיף זה קובע כי "הממלא תפקיד רשמי בביצוע הפקודה, או המועסק בביצועה, חייב לראות כל תעודה, ידיעה, דו"ח, רשימת שומה או העתק מהם, והם מתייחסים להכנסתו של אדם או לפרט שבהכנסתו, כדבר שבסוד ושבהימנות אישית ולנהוג בהם על דרך זו". תכליתו העיקרית של החיסיון האמור היא הגנה על הנישום ועל זכותו לפרטיות. זכותו של הנישום לדעת, שהמידע הרב שנאצר אודותיו אצל

רשויות המס ישמש לצרכי שומה בלבד (רע"א 291/99 הנ"ל). מידע אודות הכנסותיו של נישום פוגע בפרטיותו ובסודותיו המסחריים, שהגנה עליהם היא בבסיס תכליתה של חובת הסודיות (ע"א 4825/97, 4825/97 (הנ"ל)).

13. מוכן אני להניח – מבלי להכריע בדבר – כי על הנתונים שנמסרו לרשויות המס והעומדים ביסוד ערעור זה, מוטל חסיון המונע את העיון בהם במסגרת תיק בית המשפט. הנחה זו, אוסיף, אינה נקיה מספקות שעה שיש מקום לטיעון לפיו חסיון זה אין בו כדי למנוע עיון בתיק בית המשפט כשם שאין בו כדי לסייג את פומביות הדיון עצמה. יכול אני להשאיר עניין זה בצריך עיון, שכן הלכה למעשה מתבקש העיון בנסיבות המקרה בכתבי בית הדין שהוגשו כלומר בהודעת הערעור וסיכומי הצדדים. זאת, שכן מטרת העיון המבוקש היא לימוד התיק נוכח זהות הסוגיות המשפטיות המתעוררות בו. אכן, עיון בכתבי הטענות בערעור מגלה כי הם כוללים בעיקר טענות משפטיות וסקירה של ההלכה התומכת, לטענת כל צד, בעמדתו. גם פסק דינו של בית המשפט המחוזי הינו משפטי בעיקרו. הנתונים היחידים הנוגעים לעניינה האישי של פז גז הם הנתונים אודות סכומי ההלוואה וחלוקת הדיבידנד לבעלי המניות, ואלו פורסמו ממילא בפסק הדין של בית המשפט המחוזי. בנסיבות אלו, לא מצאתי כי החסיון שבפקודת מס הכנסה חל על נתונים אלו ועל כתבי הטענות הכוללים אותם ואשר על כן לא מצאתי מניעה מלהיעתר לבקשה לעיין בהם. העיון אינו אסור על כן, בדין. האם העיון מוצדק הוא? לדידי, מטרת הבקשה לעיון – קיומו של הליך משפטי דומה – מספיקה היא בנסיבות העניין בכדי להצדיק את העיון וזאת למרות עמדת הצדדים לערעור עצמו והאינטרס שלהם שתוכן התיק וטענותיהם בערעור לא יחשפו. אכן, "זיקה או עניין אישי אינם תנאי מוקדם לזכות העיון" (ע"א 3976/04 בנק דיסקונט נ' כרמלטון (לא פורסם)). בכך מוגשמת הלכה למעשה, נקודת המוצא לפיה זכות העיון עדיפה היא בהיעדר לסתור. מסקנה זו נכונה היא במיוחד שעה שצד להליך שבפניו הנו רשות ציבורית (ראו והשוו בג"ץ 9474/00 אליעזר גל נ' ראש עיריית חיפה (טרם פורסם)). כאמור, התכליות העומדות ביסוד עקרון פומביות הדיון כמו גם ביסוד זכות העיון מקבלים משנה חשיבות שעה שהרשות הציבורית היא צד להליך וממילא קיימת הצדקה חזקה יותר לאפשר את העיון בכל מקרה ומקרה. כך גם במקרה דנן. לבסוף, נטען אמנם בפני כי מבקש העיון יקטוף פירות לו לא בעצם העיון בטענות משפטיות שהושקע רבות בהכנתן. ככל שיש ממש בטענה זו – ואיני מביע בכך כל עמדה – הרי שהסעד לטענות מעין אלו אינו במניעת העיון עצמו אלא בסעדים אחרים שבדין. מכאן שיש לאפשר את העיון בתיק בנסיבות המקרה.

14. הקביעה כי העיון מוצדק בנסיבות המקרה ועל כן יש להתירו אינה סוף הליך הבחינה של הבקשה דנן. יש לאזן בין האינטרסים השונים של הצדדים ולוודא כי הפגיעה בהם אינה מעבר לנדרש. עיון בחומר שבפני מגלה כי תיק המוצגים שצירף פקיד השומה לסיכומיו כולל מסמך הבהרות למס הכנסה בנושא המיזוג בין שתי המשיבות, ובו מידע עסקי על פז גז כגון היקף פעילות והערכת שווי. עוד כולל תיק המוצגים דוחות כספיים של פז גז, שהוגשו למס הכנסה. הפרטים המופיעים במסמכים שבתיק המוצגים הינם מסמכים עליהם חלה לכאורה ההגנה שבסעיף 231 לפקודת מס הכנסה, וזאת להבדיל מכתבי הטענות בערעור. מכאן שיכול והעיון בהם אסור מכוח הדין. גם אם אין העיון אסור במסמכים אלו מכוח הדין – ואיני מכריע כאמור בעניין זה – הרי שבאיוון בין האינטרסים של כלל הצדדים, הרי שלא מצאתי מקום לאפשר עיון בהם בנסיבות המקרה עצמו. המדובר על פניו במסמכים שאינם רלוונטיים למבקש, שכן הם אינם קשורים ישירות לשאלה המשפטית שבמחלוקת, וחשיפתם בפניו יכול ותפגע שלא לצורך בתכלית שלשמה הוטל החסיון, כלומר בפרטיות של פז גז ומגלה פרטים אודות עסקן והכנסותיהן. איוון ראוי ומידתי בין השיקולים שבפני מוביל למסקנה כי גם אם אין די באינטרס הצדדים להליך לשמירה על פרטיותם בכדי למנוע את העיון בכלל כתבי בית הדין, הרי שראוי ומוצדק לסייג את זכות העיון בכדי לפגוע במידה הדרושה בלבד בזכותם לפרטיות. מידתיות זו מוצאת ביטוי בנסיבות העניין במניעת עיון בתיק המוצגים תוך התרת העיון בכתבי הטענות השונים ועל בסיס מתן משקל נאות להתחייבות המבקש – שהובאה אף בפני – שלא להשתמש בעיון לצרכים אחרים. אכן, תוצאה זו מידתית היא, ויישומה אינו מטיל על בית המשפט נטל או הקצאת משאבים בלתי סבירה (תקנה 4(ד) סיפא).

15. אשר על כן, אני מתיר את העיון בתיק ע"א 8849/01, למעט תיק המוצגים שצורף לסיכומי המערער. מזכירות בית המשפט תוודא יישומה של החלטה זו ככתבה וכלשונה. אשר לחומר המצוי בתיק בית המשפט המחוזי, על המבקש לפנות לבית המשפט המחוזי על מנת שידון בבקשתו זו (תקנה 4(ב) לתקנות). בנסיבות העניין לא ראיתי לעשות צו להוצאות.

ניתנה היום, ו' באדר א' התשס"ה (15.2.2005).

יגאל מרזל

ר ש ם